

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та підприємництва

«Затверджую»

Завідувач кафедри
(С. І. Терешенко)
« 16 » 06 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

26 *Економіка природокористування*

Спеціальність: 101 «Екологія»

Освітня програма: Екологія

Факультет: Агротехнологій та природокористування

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з «Економіка природокористування» для студентів спеціальності 101 «Екологія»

Розробник: доцент, к.е.н., доцент кафедри

Бондай С. В.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економіки та підприємництва

Протокол від « 16 » червня 2020 року № 14

Завідувач кафедри

(Терещенко С. І.)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(Скляр В. Г.)

Декан факультету

(Коваленко І. М.)

Декан факультету

(Струченко Н. І.)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

Зареєстровано в електронній базі даних: 11.09 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань: 10 Природничі науки	Нормативна
Модулів – 2	Спеціальність: 101 «Екологія»	Рік підготовки:
Змістових модулів: 2		2020-2021-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: відсутнє	Освітній ступінь: бакалавр	Курс
		4
Семестр		
7-й		
Лекції		
12 год.		
Практичні, семінарські		
26 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
67 год.		
Індивідуальні завдання:		
Вид контролю:		
екзамен		
Загальна кількість годин – 105		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 6		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%) – 36 / 64

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка природокористування» є: формування в студентів сучасного економічного мислення та компетентностей, спрямованих на розв'язання еколого-економічних завдань, визначення й аналіз економічної ефективності впровадження природоохоронних заходів, проведення економічної оцінки природних ресурсів та здійснення оцінки еколого-економічних збитків, що завдаються економіці забрудненням окремих природних компонентів.

2.2. Завданням вивчення навчальної дисципліни «Економіка природокористування» передбачено формування у студентів наступних компетентностей:

№ п/п	Вид програмних компетентностей	Програмна компетентність	Шифр
1	Інтегральна	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	ІК
1	Загальні	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	ЗК02
2		Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт	К09
1	Спеціальні (фахові, предметні)	Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних із виробничою діяльністю	ФК04
2		Здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління	ФК05
3		Здатність проводити моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища	ФК06
		Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.	ФК07

2.3. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати наступні результати навчання:

№ п/п	Програмні результати навчання	Шифр
1	Проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.	ПРН7
2	Застосовувати програмні засоби, ГІС-технології та ресурси інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень.	ПРН8
3	Прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.	ПРН9
4	Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.	ПРН12
5	Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.	ПРН13
6	Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.	ПРН14
7	Формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства	ПРН15

3. Програма навчальної дисципліни

(знаходиться на апробації,

протокол засідання кафедри економіки № 14 від 16.06.2020 р.)

Змістовий модуль 1. Концептуальні засади економіки природокористування.

Тема 1. Загальні відомості про економіку природокористування.

Еколого-економічна сутність природокористування та основні передумови виникнення науки. Предмет, мета, завдання та методи дисципліни.

Природні фактори в економічній системі. Екологічна рівновага та екологічна стабільність. Екологізація економіки.

Тема 2. Еколого-економічні показники

Наукові основи раціонального природокористування. Загальні принципи раціонального природокористування. Сутність, показники та індикатори сталого розвитку. Економічний інструментарій.

Форми та принципи застосування еколого-економічних інструментів. Механізми дії еколого-економічних інструментів.

Тема 3. Економічний механізм раціонального природокористування

Сутність і структура економічного механізму раціонального природокористування. Оцінка природних факторів. Плата за використання природних ресурсів.

Основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів та методи її проведення. Методи оцінки стану середовища.

Змістовий модуль 2. Економічний механізм охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів

Тема 4. Економічна ефективність природоохоронних заходів

Сутність ефективності природоохоронних заходів. Визначення економічної ефективності природоохоронних заходів. Концепція платного природокористування. Оцінка економічних збитків від порушення середовища.

Тема 5. Еколого-економічні питання використання земельних ресурсів

Основи та принципи оцінки земель. Забруднення земельних угідь в агропромисловому виробництві та його наслідки. Оцінка економічних збитків від забруднення земельних ресурсів. Ціна землі та нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення.

Тема 6. Лісові та водні ресурси, їх охорона, оцінка та використання

Економічна оцінка використання лісових ресурсів. Економічна оцінка водних ресурсів. Визначення збитків від забруднення водних та лісових ресурсів.

Економічне стимулювання охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів. Проблеми екологізації аграрного виробництва.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.
<i>Змістовий модуль 1. Концептуальні засади економіки природокористування</i>						
Тема 1. Загальні відомості про економіку природокористування	18	2	4			12
Тема 2. Еколого-економічні показники	16	2	4			10
Тема 3. Економічний механізм раціонального природокористування	16	2	4			10
Разом за змістовим модулем 1	50	6	12			32
<i>Змістовий модуль 2. Економічний механізм охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів</i>						
Тема 4. Економічна ефективність природоохоронних заходів	20	2	6			12
Тема 5. Еколого-економічні питання використання земельних ресурсів	18	2	4			12
Тема 6. Лісові та водні ресурси, їх охорона, оцінка та використання	17	2	4			11
Разом за змістовим модулем 2	55	6	14			35
Всього годин	105	12	26			67

5. Теми та план лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Загальні відомості про економіку природокористування. План.</p> <p>1. Еколого-економічна сутність природокористування та основні передумови виникнення науки. 2. Предмет, мета, завдання та методи дисципліни.</p>	2
2	<p>Тема 2. Еколого-економічні показники План.</p> <p>1. Наукові основи раціонального природокористування. 2. Загальні принципи раціонального природокористування. 3. Сутність, показники та індикатори сталого розвитку.</p>	2
3	<p>Тема 3. Економічний механізм раціонального природокористування План.</p> <p>1. Сутність і структура економічного механізму раціонального природокористування. 2. Оцінка природних факторів. 3. Плата за використання природних ресурсів.</p>	2
4	<p>Тема 4. Економічна ефективність природоохоронних заходів План.</p> <p>1. Сутність ефективності природоохоронних заходів. 2. Визначення економічної ефективності природоохоронних заходів.</p>	2
5	<p>Тема 5. Еколого-економічні питання використання земельних ресурсів План.</p> <p>1. Основи та принципи оцінки земель. 2. Забруднення земельних угідь в агропромисловому виробництві та його наслідки. 3. Оцінка економічних збитків від забруднення земельних ресурсів.</p>	2
6	<p>Тема 6. Лісові та водні ресурси, їх охорона, оцінка та використання План.</p> <p>1. Економічна оцінка використання лісових ресурсів. 2. Економічна оцінка водних ресурсів. 3. Визначення збитків від забруднення водних та лісових ресурсів.</p>	2
	Разом	12

6. Теми семінарських і практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність, предмет, методи та завдання навчальної дисципліни «Економіка природокористування»	2
2	Наукові засади та принципи ефективного природокористування	2
3	Основи концепції сталого розвитку	2
4	Економічна ефективність природоохоронних заходів	2
5	Економічний механізм раціонального природокористування	2
6	Науково-технічний прогрес та економіка природокористування	2
7	Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів	2
8	Лісові ресурси: охорона, оцінювання та ефективність використання	2
9	Еколого-економічні проблеми використання водних ресурсів	2
10	Еколого-економічні проблеми охорони атмосферного повітря	2
11	Проблеми екологізації аграрного виробництва	2
12	Еколого-економічні проблеми забруднення та очищення продукції	2
13	Екологічні витрати в економіці агропідприємств	2
	Разом	26

7. Самостійна робота

№	Назва теми та перелік питань	Кількість годин
1	Тема 1. Загальні відомості про економіку природокористування. План. 1. Природні фактори в економічній системі. 2. Екологічна рівновага та екологічна стабільність. 3. Екологізація економіки.	12
2	Тема 2. Еколого-економічні показники. План. 1. Економічний інструментарій. 2. Форми та принципи застосування еколого-економічних інструментів. 3. Механізми дії еколого-економічних інструментів.	10
3	Тема 3. Економічний механізм раціонального природокористування План. 1. Основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів та методи її проведення. 2. Методи оцінки стану середовища.	10

4	Тема 4. Економічна ефективність природоохоронних заходів План. 1. Концепція платного природокористування. 2. Оцінка економічних збитків від порушення середовища.	12
5	Тема 5. Еколого-економічні питання використання земельних ресурсів План. 1. Ціна землі. 2. Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення	12
6	Тема 6. Лісові та водні ресурси, їх охорона, оцінка та використання. План. 1. Економічне стимулювання охорони, захисту, раціонального використання та відтворення лісів. 2. Проблеми екологізації аграрного виробництва	11
	Разом	67

8. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, лекція, робота з літературою (виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів тощо).

1.2. *Наочні*: демонстрація, спостереження, систематизація, презентація.

1.3. *Практичні*: практична робота, доповіді за тематикою у формі есе, звіту (презентації) з якими виступають на семінарських заняттях; підготовка до виконання письмових та розрахункових завдань.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання:

2.1. *Аналітичний* – аналіз показників соціально-економічного розвитку підприємств аграрної сфери діяльності та сільського населення.

2.2. *Методи синтезу* – групування показників економічної ефективності виробництва (реалізації) сільськогосподарської продукції, захисту та примноження природних ресурсів.

2.3. *Дедуктивний метод* на основі засвоєних теоретичних положень визначати економічні показники розвитку аграрного виробництва, правильно оцінювати стан сучасний стан використання різних видів природних ресурсів в галузі.

2.4. *Традуктивний метод* – розвиток навичок стратегічного соціально-економічного мислення, обґрунтування рішень еколого-економічних проблем і вибору стратегічних альтернатив.

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів:

3.1. **Проблемний** – визначення існуючих протиріч між потребами соціально-економічного розвитку і можливостями екосистем; вивчення проблем і тенденцій залучення ресурсів довкілля в економічну систему на підставі визначення економічної цінності компонентів довкілля; переосмислення теоретичних положень щодо принципів, чинників та закономірностей, стратегії і тактики підвищення еколого-економічної ефективності господарської діяльності аграрних підприємств; формування механізмів управління природоохороною діяльністю господарюючих суб'єктів в сучасних умовах функціонування.

3.2. **Дослідницький** – дослідження переліку можливих негативних впливів господарської діяльності на навколишнє природне середовище та вимоги до виявлення рівнів їх прояву для оцінки можливих екологічних та економічних втрат.

3.3. **Репродуктивний** – моделювання рівня впливу економічної діяльності на навколишнє природне середовище; врахування екологічних факторів при оцінці ефективності природоохоронних інвестицій.

3.4. **Пояснювально-демонстративний** – методологія застосування економічних інструментів з ціллю проведення системного і поглибленого аналізу соціального та економічного розвитку на селі.

4. Активні методи навчання – розв'язання ситуаційних завдань із застосуванням додатків Microsoft (Word та Excel), групові дослідження та самооцінка знань в програмі Mentimeter, використання навчальних та контролюючих тестів в програмі Kahoot.

5. Інтерактивні технології навчання – використання мультимедійних технологій (наприклад, презентацій в Zoom), застосування дистанційної форми вивчення питань на базі системи управління курсами Moodle (<https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=3887>).

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
 - рівень знань, продемонстрований на семінарських заняттях;
 - активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
 - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
 - результати тестування (в т.ч. через спеціалізовані інтерактивні платформи).
4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання:
 - науково-дослідна робота (доповідь, публікація тез).
5. Підсумковий контроль (іспит).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						СРС	Разом за модулями та СРС	Атестація	Екзамен	Сума
Модуль 1 – 20 балів			Модуль 2 – 20 балів							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	15	55	15	30	100
6 балів	7 балів	7 балів	8 балів	6 балів	6 балів					

11. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	
60-68	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

Економіка природокористування : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів 4 курсу спеціальності 101«Екологія» освітнього ступеня «бакалавр» денної форми навчання / уклад.: О. О. Несветов, С. В. Несветова. Суми : СНАУ, 2017. 40 с.

13. Рекомендована література

Базова

1. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування: підручник. Київ: Кондор, 2018. 465 с.
2. Кліменко О. М. Мащенко М. А. Інвайронментальна економіка: навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.030501 «Економічна теорія». Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 176 с.
3. Коренюк П. І., Федулова С. О. Економіка природокористування: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2017. 274 с.
4. Кучер Л. Ю., Кучер А. В. Економіка природокористування: навчальний посібник. Харків: ФОП Федорко М. Ю., 2014. 264 с.
5. Мельник. С. В. Економіка природокористування: навч. посіб. для студ. екол. спец. Одеса: Наука і техніка, 2016. 223 с.

Допоміжна

1. Аграрна економіка: навч. посіб. / В. Я. Білоножка, І. І. Мостов'як, В. П. Карпенко та ін.; за ред. В. Я. Білоножка. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2016. 418 с.
2. Бойчук Ю. Д., Солошенко Е. М., Бугай О. В. Екологія і охорона навколишнього середовища: навч. посіб. 4-те вид., випр. і допов. Суми: Університетська книга, 2016. 316 с.
3. Екологія та збалансоване природокористування: навч. посібник / М. С. Мальваний, Г. З. Леськів. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 316 с.
4. Економіка природокористування: Конспект лекцій для студентів 4 курсу напряму підготовки: 101 «Екологія» освітнього ступеня «бакалавр» денної форми навчання. Суми, СНАУ, 2017. 165 с.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / за заг. ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. Суми: Університетська книга, 2016. 759 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.
2. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
3. Міністерство розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua>.
4. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний портал URL: <http://www.menr.gov.ua>
5. RealClimate. Climate Science from climate scientists. URL: <http://www.realclimate.org>.